

Principi i final (anunciat?) de Dunia B.

El suïcidi de Dunia B.,
una jove de disset anys,
el passat 5 de juny
al Centre Educatiu
els Til·lers ha revifat
la polèmica de les
condicions de vida
als centres de menors.
EL TEMPS ja va explicar
en el reportatge
“Presons adolescents”
(núm. 1.011), Premi de
Periodisme d’Investigació
Ramon Barnils 2003,
les disfuncions
en l’àmbit de la
justícia juvenil
als Països Catalans.

Dunia B. es va penjar de la reixa de la finestra de la seva habitació al mòdul femení dels Til·lers, l’única instal·lació del Principat amb un espai destinat exclusivament a noies que compleixen mesures penals d’internament. Era natural de Melilla, però havia viscut a Barcelona des dels dos anys. Així ho explica l’informe del programa individualitzat d’execució elaborat per l’equip del Centre Educatiu els Til·lers el 21 de gener de 2004, al qual ha tingut accés aquest setmanari.

La menor, que tenia la nacionalitat espanyola, entrà en contacte el 1996 amb el sistema de protecció de la Generalitat del Principat, que té competències exclusives en la matèria. La Direcció General d’Atenció a la Infància i l’Adolescència (DGAIA) en decreta el desamparament a petició de la mare, Aïsha B. Llavors, la jove ingressà al centre d’acollida Josep Pallach, on s’estigué uns mesos fins que retornà amb la mare el 1997. El novembre de 1999 Aïsha morí a causa d’una malaltia. Un oncle de la nena se’n va fer càrrec durant uns mesos, fins que a la fi de 2000 tant ella com ell comunicaren a la DGAIA que no volien continuar la convivència “per situacions relacionals conflictives”. D’aquesta manera, la jove va tornar a ser tutelada per l’administració, i se li atorgà una plaça a la Residència Infantil Minverva, d’on es fugà al cap de poc temps.

Va ser en aquesta època quan Dunia es va convertir en el que els tècnics de serveis socials anomenen una “menor es-

tranger indocumentat no acompanyat” (MEINA). En aquest cas, una MEINA prou *sui generis*: catalana i “amb papers”. El 9 de desembre de 2002 Dunia ingressà per primer cop de manera cautelar al Centre Educatiu els Til·lers. No hi passa gaire temps: en sortí el maig de 2003, amb una mesura de llibertat vigilada. Se li assignà una plaça al Centre Residencial d’Acollida de les Corts, d’on també va fugir al cap de pocs dies.

Manca d’agilitat. Una educadora de carrer que treballa per l’Ajuntament de Barcelona, amb qui Dunia havia mantingut una relació estable durant la seva etapa de MEINA, es queixa de “l’administració, perquè no va actuar amb prou diligència per tutelar la menor, malgrat que aquesta tenia una plaça assignada en un centre”. Aquesta treballadora, que prefereix mantenir-se en l’anonimat, forma part d’un equip subcontractat pel consistori de Barcelona per buscar sortides al fenomen dels MEINA a la capital catalana. Va entrar en contacte amb Dunia per primer cop a les platges del Poble Nou l’estiu de 2003. La jove havia incomplert la mesura de llibertat vigilada que se li havia imposat.

El setembre del mateix any, l’equip municipal detectà de nou Dunia B. entre el grup d’immigrants de les casernes de Sant Andreu. “El nostre equip comunica immediatament la situació, però l’administració no reacciona amb prou rapidesa”, diu aquesta educadora. “Estar al carrer, i més en un espai com les casernes, implica més degradació i incrementa la

situació de risc.” D’aquesta manera, el 16 d’octubre del 2003, Dunia B. torna a ingressar als Til·lers de manera cautelar per ordre del jutjat número 5 de Barcelona, per un presumpte delicte de robatori amb intimidació. La mesura era de tres mesos prorrogables. Només dos dies després se la jutja per un altre procés i és condemnada per robatori amb violència a 12 mesos d’internament de règim tancat i tres mesos de llibertat vigilada.

“Abordatge psicoterapèutic”. En un primer moment, explica l’informe del programa individualitzat dels Til·lers, la jove “s’adapta adequadament a la normativa del centre, als horaris i al règim d’activitats”, i “no protagonitza cap incident rellevant”. Tot i això, el Nadal de 2002 “apareixen un seguit de comportaments que responen a un important estat d’ansietat i angoixa”. “Enfront d’aquesta situació es fa necessari l’abordatge terapèutic que s’inicia a finals de gener.”

Un dels darrers informes del centre sobre Dunia B., al qual també ha tingut accés EL TEMPS, data del 17 de març de 2004. Se’n desprèn un increment dels símptomes d’ansietat i angoixa. Explica com el 23 de febrer i el 4 de març protagonitza dues ingestes de lleixiu i és ingressada a l’Hospital de Granollers i a Sant Joan de Déu, respectivament. El 7 de març intenta penjar-se per primer cop de la finestra de la seva habitació. Es derivada a la unitat de contenció, on resta internada fins al 18 de març. Se li diagnostica “un trastorn de personalitat no especificat” i s’estableix “una pauta mèdica concreta”. L’informe ressalta que en cap moment la jove “deixa l’espai psicoterapèutic que li ofereix la nostra institució”. L’opinió final recomanava “continuar l’abordatge psicoterapèutic” i esmentava que, després de sortir de la unitat de contenció, “s’observa una Dunia més estable i tranquil·la, col·laboradora i força implicada en el seu procés educatiu”. L’equip del centre li havia sol·licitat plaça en un programa de toxícomanies.

Malestar per les filtracions. Un portaveu del Departament de Justícia ha declinat fer cap comentari sobre el cas, esmentant, això sí, que la jove, en tracta-

Habitació, buida, del Centre Educatiu els Til·lers, situat a Mollet del Vallès i depenent de la Generalitat de Catalunya. Segons alguns experts, aquí dins la repressió veç la reinserció.

ment psiquiàtric, “estava ben atesa”. Altres fonts internes del Departament assenyalen que amb la mort de la jove es va obrir un expedient informatiu, es va realitzar la preceptiva investigació interna i es va concloure que es tractava d’un suïcida “inevitable”. Així mateix, aquestes fonts fan notar el gran malestar que va generar en els jutjats de menors i al mateix Departament la manera com es va

filtrar la notícia a *El Periódico de Catalunya*, que revelava dades personals de la menor i la seva família.

Txema Linazasoro, delegat sindical de la CGT al Departament de Justícia, també és molt dur amb aquesta mena de filtracions, segons diu, “sensacionalistes”, que donen “dades biogràfiques i personals amb la intenció de justificar un final anunciat”. “Ens interessa la responsabi-

ROGER PALÀ

Tanques perimetrals del Centre Educatiu l'Alzina, a Palau de Plegamans (Vallès Occidental), un lloc d'alta seguretat.

Menys delinqüents, més internaments

Per a la CGT, la política de "contenció química" és una "solució fàcil" a la creixent conflictivitat a causa de la massificació dels centres. Les dades recopilades pel Departament de Justícia del nou Govern català en el seu "pla de mesures urgents" demostren que han incrementat els internaments, però, paradoxalment, ha disminuït l'anomenada "delinqüència juvenil". En aquesta data, hi havia 234 menors internats en centres, pels 94 de l'1 de gener de 2000. Els centres de menors de la Generalitat estan habilitats per acollir un màxim de 189 menors: la saturació, doncs, és més que notable. L'any 2003 van executar-se 995 mesures d'internament, per les 382 de 2000. "No es pot atribuir l'increment d'intervencions a un augment de la delinqüència juvenil", afirma la Conselleria, i ressalta que "els fets delictius comesos pels menors de 14 a 18 anys han disminuït": de 9.326 l'any 2001 als 7.313 de 2003. L'informe atribueix els increments a la rigidesa de la llei del menor impulsada pel Govern del PP, que va entrar en vigor el 2001, i que incrementa fins als 18 anys l'àmbit d'aplicació de la justícia juvenil (abans, a partir dels 16 s'aplicava directament el codi penal). **R. P.**

litat del Departament de Justícia per les vides i l'educació dels menors atesos en general i en el cas de Dunia en concret". Linazasoro creu que, "més que els detalls sobre la seva vida, caldria ressaltar que aquesta jove, per la seva patologia, hauria d'haver estat ingressada en un centre d'internament terapèutic per a menors, que la llei 5/2000 preveu i del qual no disposem en aquest moment". El "pla de mesures urgents de la justícia juvenil" engegat pel Departament de Justícia que encapçala Josep M. Vallès, datat del març de 2004, esmenta que "en un

futur haurem de disposar d'unitats pròpies per donar resposta a les mesures d'internament terapèutic". El document, previ a l'elaboració d'un pla director de la Justícia Juvenil a Catalunya que està a punt de presentar-se, diu que, de moment, "és imprescindible la concertació d'algunes places en comunitats terapèutiques privades d'iniciativa social" per cobrir la demanda, i apunta que "en un futur haurem de disposar d'unitats pròpies".

Des de CGT es recorda que sí que hi ha un centre d'internament terapèutic en

l'àmbit de protecció, depenent de la DGAIA (Benestar i Família). "El que passa és que molts jutges de menors saben que quan dicten mesures d'internament a l'Alzina o els Til·lers els xavals estaran medicats amb psicofàrmacs igualment." Per a la CGT, el tema de la medicació és clau per entendre les disfuncions en el sistema de Justícia Juvenil. Linazasoro destaca que "la tensió psicofarmacològica que rebia la jove no ha servit per evitar el suïcidi". El sindicat critica durament el que considera "mesures de contenció psicofarmacològica" que deixen de banda qualsevol aspecte educatiu. El Departament de Justícia no ha facilitat mai dades oficials sobre els menors internats que prenen medicació psicotròpica, però CGT dona una xifra aproximada del 80%.

"Pla urgent". El pla urgent del Departament de Justícia creu que hi ha "un desequilibri entre els recursos personals i materials dedicats a l'execució de les mesures de justícia juvenil i la demanda de mesures actual". Això és així perquè l'augment constant d'aquestes "no s'ha acompanyat d'un creixement de recursos humans i materials". El "pla de mesures urgents" que ha posat en marxa el nou Govern comporta l'ampliació de places d'alguns centres, passant de les 189 "places adequades" a les 242. També, segons el Departament, s'ha incrementat el personal: es mantenen els 9 educadors de reforç de 2003 i se'n contracten 8 més. La Conselleria admet que "la sobredimensió de les capacitats dels centres ha de tenir un caràcter transitori" perquè les mesures "responen a una situació extrema"; per tant, el Departament "ha realitzat una intensa exploració de potencials equipaments" per habilitar un nou espai. També es volen potenciar les mesures alternatives. Per a la CGT, però, el "canvi" només consisteix "a reforçar mínimament els equips", però augura que continuaran "xocant contra uns encàrrecs i demandes inassolibles". El nou pla només "redimensiona els centres a l'alça" i perpetua "unes ràtios que ofeguen les oportunitats d'intervenció socioeducativa".

Roger Palà